

BESTÄMMELSER och SKÖTSELPLAN FÖR NATURRESERVATET INRE KILSVIKEN, Kristinehamns kommun, Värmlands län

BESLUTSDEL

Uppgifter om naturreservatet

Namn	Naturreservatet Inre Kilsviken
Kommun	Kristinehamn
Läge	Ca 20 km S Kristinehamns centrum
Kartblad	Topografiskt kartblad 10E SV Ekonomiskt kartblad 10E la
Gräns	Markerad på karta, bil 1
Area	132 ha
Markägare	Olof och Karin Wiklert, Ed 681 00 KRISTINEHAMN Gunnar Henningsson, Hygn, 681 00 KRISTINEHAMN
Fastigheter	Melltorp 1:1 Hygn 2:1 och Hygn 2:8

BESKRIVNING AV OMRÅDET

Naturförhållanden

Området utgörs av vattenområden, stränder, hagmarker och andra betesmarker vid Inre Kilsviken, en vik av Vänern.

Kilsviken blev känd som en betydelsefull fågellokal redan på 1930-talet, då den legendariske ornitologen Erik Rosenberg uppmärksammade områdets kvalitéer. Fågellivet var rikt långt in på 1950-talet, men blev sämre och sämre under följande årtionden beroende på minskad hävd av slåtter- och betesmarker utmed stränderna. Först på 1980-talet vände trenden i och med införandet av hjortbete på Hygnsbotten. Inventeringar före och efter hjortbetets införande visar en drastisk förbättring av fågellivet inom detta delområde (Landgren 1989).

Vattenområdet täcktes på 1970-talet nästan helt av bladvass och säv, men efter insatser med vassslätteraggregat finns nu relativt stora klarvattenytor.

Området har 1988 förklarats vara av riksintresse för såväl kulturminnesvården som den vetenskapliga naturvården. Regeringen har dessutom 1988 förklarat området som CW-område (Convention of Wetlands internationell konvention som svenska regeringen undertecknat).

Kulturhistoriska förhållanden

Slättbygden kring inre Kilsviken har en bebyggelsehistoria som går tillbaka till århundradena efter Kristi födelse. Flera större gravanläggningar, endera ensamliggande eller samlade i gårdsanknutna gravfält t ex vid herrgårdarna Kilsby, Nynäs och Ed, vittnar om en boskapsskötande befolkning, som redan under järnåldern tagit slättlandet vid Vänerstranden i besittning. Sockenbildningen återgår till medeltiden, då också den första träkyrkan restes, medan den nuvarande kyrkobyggnaden härrör från 1750-talet. Gravfält, kyrka, herrgårdsbebyggelse med omgivande odlings- och hagmarker illustrerar ett osedvanligt välbevarat kulturlandskap, representativt för vänerstrandens och slättbygdens kolonisationsutveckling.

ÄRENDETS BEREDNING

Ärendet har initierats av länsstyrelsen under 1989 för att säkerställa skyddet och vården av riksobjektet och de statliga investeringar som gjorts med bl a NOLA-medel och beredskapsmedel, vilka hittills gjort en mycket god naturvårdsnytta. Förslaget till beslut och skötselplan har upprättats i samråd med markägare och den ideella naturvårdens våtmarkskommitté i länet.

På uppdrag av länsstyrelsen har utförts en fågelinventering 1977-1978, en vegetationsstudie 1978 samt en inventering 1988 angående hjortbetets Inverkan på naturmiljön.

Samråd har skett med statens naturvårdsverk enligt 9, 10 och 28 §§ naturvårdsförordningen samt med Kristinehamns kommun enligt 43 § naturvårdslagen.

OMRÅDETS BETYDELSE OCH BEHOV AV SKYDD OCH VÅRD SAMT ANORDNINGAR FÖR FRILUFTSLIVET

Området är botaniskt, zoologiskt och kulturhistoriskt intressant genom beteshävdade strandängar och hagmarker. Dessa ger en skyddsvärd vegetation, en kulturhistoriskt intressant landskapsbild och är förutsättningen för ett rikt fågelliv (både rastande och häckande fåglar).

Floran och faunan är beroende av att området i fortsättningen hävdas Intensivt genom bete.

Fågelfaunan är känslig för störningar under vissa perioder samt för Jakt.

Området behöver av dessa anledningar särskilt skyddas och vårdas och bör därför förklaras som naturreservat.

LÄNSSTYRELSENS BESLUT

Det beskrivna området, som avgränsas med innerkanten av en grov streck-prickad linje på bifogad karta (bilaga 1), bör av skäl som ovan nämnts särskilt skyddas på grund av sin betydelse för kännedomen om landets natur och kulturhistoria.

Länsstyrelsen förklarar därför med stöd av 7 § naturvårdslagen (1064:822, omtryckt 1974:1025) området som naturreservat. Naturreservatet skall heta Naturreservatet Inre Kilsviken.

Ändamålet med naturreservatet är att bevara och vårda ett strand- och sjö- och hagmarkslandskap med tillhörande växt- och djurliv. Vården skall ske med både traditionella och nyare hävdformer. Speciella ansträngningar skall göras för att optimera biotopen för mer krävande rastande och häckande våtmarksfåglar. Ändamålet skall också vara att ge allmänheten möjlighet att studera området under förutsättning att inte djurlivet störs.

Området skall kunna utnyttjas som forsknings- och studieobjekt i den mån detta inte strider mot bevarandeintressena. För området skall gälla de föreskrifter enligt 8-10 §§ naturvårdslagen samt 9 § naturvårdsförordningen, vilka anges nedan.

A. Föreskrifter enligt 8 § naturvårdslagen om inskränkningar i rätten att förfoga över fastighet inom naturreservatet

Utöver vad som eljest gäller är det förbjudet att

1. bedriva täkt i någon form - gäller även vasstäkt
2. anordna upplag, annat än tillfälligt för jord- och skogsbrukets eller naturvårdsförvaltarens behov
3. anlägga hamn, brygga eller anordna uppläggningsplats för farkoster
4. borra, spränga, gräva, schakta, muddra, utfylla, tippa, dika (undantag rensning av befintliga diken), dämna, invalla, lägga igen öppna diken eller anlägga väg
5. utföra röjning, avverkning eller andra ingrepp i skogsbestånd och betesmarker i strid mot fastställd skötselplan
6. använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel
7. anordna tävlingar
8. utöva fågeljakt

Utan länsstyrelsens tillstånd är det förbjudet att

9. ändra befintlig eller uppföra ny byggnad eller anläggning
10. framdraga mark- eller luftledning
11. plöja, harva, fräsa eller använda gödselmedel på annan mark än den som i skötselplanen redovisas som åker
12. skogsodla på åker eller betesmark eller nedlagd åker eller betesmark

13. utarrendera eller på annat sätt upplåta jakträtt eller fiskerätt.

Föreskrifterna utgör inte hinder för de åtgärder som behövs för att tillgodose ändamålet med naturreservatet och som är angivna under B och D nedan.

B. Föreskrifter enligt 9 § naturvårdslagen om skyldighet att tåla visst intrång

Markägare och innehavare av särskild rätt till marken förpliktigas tåla att följande åtgärder vidtas för att tillgodose ändamålet med naturreservatet, nämligen

1. anordningar för utmärkning av naturreservatet samt uppsättning av informationstavlor
2. skötsel av betesmarker innefattande betesdrift, röjning, uppsättande och underhåll av stängsel och vattningsanordningar samt vattenvegetationsröjning i enlighet med bifogad skötselplan
3. utförande och underhåll av anläggningar och anordningar för allmänhetens friluftsliv såsom parkeringsplatser, stigar och observationstorn enligt bifogad skötselplan.

C. Föreskrifter enligt 10 § naturvårdslagen om vad allmänheten har att iaktta inom reservatet

Utöver vad som eljest gäller är det förbjudet att

1. vistas inom det område som framgår av bifogad beslutskarta under tiden 1 mars - 15 september. Undantag dock för personer som efter tillsynsmans medgivande och under dennes ledning besöker området i utbildnings- eller forskningssyfte
2. göra upp eld
3. medföra okopplad hund
4. framföra alla slag av fordon och farkoster
5. tälta, uppställa gömsle eller liknande
6. fånga djur eller på annat sätt störa djurlivet
7. fälla träd och buskar, bryta kvistar, plocka eller gräva upp växter - gäller även mossor, lavar och svampar
8. anordna orienteringskontroller, snitsla spår eller liknande.

Organiserat utnyttjande av området (turism, undervisning m m) skall ske i samråd med naturvårdsförvaltaren. Studiebesök med skolungdomar bör ske under strikt ledning och i små grupper.

Naturvetenskapliga eller andra undersökningar skall utföras i samråd med länsstyrelsen.

Föreskrifterna under C gäller även markägare och innehavare av särskild rätt i den mån pågående markanvändning därigenom inte avsevärt försvåras.

D. Bestämmelser med stöd av 9 § naturvårdsförordningen om naturvårdsförvaltningen

1. Länsstyrelsen skall vara naturvårdsförvaltare
2. Naturvårdsförvaltaren skall tillse att gällande föreskrifter efterlevs samt att anvisningar i skötselplan följs utmärka naturreservatet enligt svensk standard (SIS 031522) och enligt naturvårdsverkets anvisningar
 - underhålla uppförda anordningar för friluftslivet
 - utveckla information och allmänhetens utnyttjande av området
 - dokumentera åtgärder och eventuella förändringar i områdets naturkvaliteter.
3. För uppdragets genomförande bör i tillämpliga delar lokal tillsynsman anlitas.

SKÖTSELPLAN

Skötselplanen omfattar dels denna textdel, dels bifogade skötselplanekartor 1 och 2 (bil 2 och 3). Skötselplanen upprättades 1990.

Syftet med naturvårdsförvaltningen är att naturreservatet skall skötas så att nuvarande tillstånd inom hjorthägnets vid Hygn (delområde 2f) bibehålls, att området vid Ed (delområde 2a-e) får en god hävd genom årligt bete med nötkreatur eventuellt kompletterat med hästar samt att vattenområdet sköts så att omväxlingen mellan vassar och klarvattenytor

äger bestånd. Hävden skall utformas så att goda betingelser bibehålls och nyskas för häckande och rastande våtmarksfåglar. Speciell hänsyn skall tas till mer krävande hävdberoende fågelarter. Goda Indikatorarter är andfåglarna skedand och årta samt vadararterna mindre strandpipare, rödbena och mosnäppa. Förutsättningarna för allmänhetens studier i området skall förbättras genom enkla anordningar.

DISPOSITION OCH SKÖTSEL AV MARK OCH VATTEN

Hävd av skogsområdena (skötseltyp 1) 8 ha

Delområde 1 a

Beskrivning: Skogsdunge bestående av äldre blandskog med bl a ett antal grova aspar. Värdefull ur naturskyddssynpunkt bl a som häckplats för skogsduva och hackspettar.

Mål: Orörd blandskog som lämnas för fri utveckling, vilket även är markägarens intention.

Åtgärder: I huvudsak inga. Träd som fallit eller hotar falla ned över väg eller stängsel får tas bort.

Delområde 1 b

Beskrivning: Längst i norr björkdominerat, i övrigt barrträdsdominerat skogsbestånd. En ändmorän genomkorsar området.

Mål: Löv- och blandskog med inslag av asp-boträd för bl a skogsduva. Strövstig till observationsplattform och observationstorn.

Åtgärder: Skogsbruk med strikt iakttagande av 21 § skogsvårdslagen. De små aspbestånden lämnas orörda. Slyröjning vid behov dels för att hålla strövstigen öppen, dels för att gynna det vackra enbeståndet i söder.

Delområde 1 c

Beskrivning: Två tallbestånd inom hjorthägnat.

Mål: Skogsbestånd där hjortarna kan söka skydd.

Åtgärder: Borttagning av nedfallna träd, lämnas i Övrigt utan åtgärd. På sikt måste bestånden föryngras.

Delområde 1 d

Beskrivning: Gräsbevuxet äldre hygge Inom hjorthägnat.

Mål: Lövskogsbestånd där hjortarna kan söka skydd. Skall successivt kunna komplettera och ersätta delar av område

Åtgärder: Plantering av främst lind men även en mindre del andra lövträd såsom ek och lönn. Avskiljs under en övergångstid från hjorthägnat.

Hävd av betesmarken (skötseltyp 2) 80 ha

Delområde 2 a

Beskrivning: Invallad åker i direkt anslutning till viktig födosöksplats för änder, gäss och vadare (2 b). Delarna som gränsar mot 2 b görs så attraktiva som möjligt för födosökande gäss.

Mål: Brukas som vallåker, gärna med bete. Odling av fånggrödor för gäss och tranor kan bli aktuell.

Åtgärder: Uppsättning av stängsel.

Delområde 2 b

Beskrivning: Invallad fuktig åkermark, periodvis översvämmad. Mycket viktig födosöksplats för änder, gäss, vadare och tranor.

Mål: Våtmark som görs maximalt attraktiv för våtmarksfåglar under hela sommarhalvåret.

Åtgärd: Detaljplan utarbetas för aktiv reglering av vattennivån, samt för övrig skötsel av marken t ex harvning för att hålla tillbaka viss vegetation. Pump byggs om för att möjliggöra automatisk In- och urpumpning av vatten. Pegel med angivna vattennivåer utplaceras.

Uppsättning av stängsel.

Bete enligt särskilt avtal.

Vid behov slyröjning utmed vallen längs västra kanten.

Observationstorn placeras utanför delområdet enligt skötselplanekarta 2.

Delområde 2 c

Beskrivning: Tidigare ohävdad strandäng under återställning. Sedan NOLA-avtal tecknats med markägaren 1988 har området inhägnats. Under hösten 1989 och 1990 har militära bandvagnar bearbetat vassområde i den yttre delen av området. De inre delarna behandlades under hösten 1989 med rotorkultivator för att förbättra betet i strandzonen. Skogen på fastlandsdel och öar där utanför avverkades under vintern 1989/90.

Mål: Området skall hävdas som öppen välbetad strandäng med klarvattenzon innanför vassbältet.

Åtgärder: Området betas med nötkreatur enligt särskilt avtal. Slyröjning vid behov. Ytterligare vassbearbetning med bandvagnar vid behov. Vid lämpligt vattenstånd kultivering med slaghack.

Delområde 2 d

Beskrivning: Vallåker, ofta använd som betesmark för hästar.

Mål: Brukas som vallåker, gärna med bete.

Åtgärd: -

Delområde 2 e

Beskrivning: Beteshage med ändmoräner, för närvarande betad med hästar. Det glesa trädskiktet står företrädesvis på ändmoränerna.

Slåttergubbe förekommer i hagen.

Mål: Hagmark med ett glest trädskikt av lövträd.

Åtgärder: Bete enligt särskilt avtal. Slyröjning vid behov.

Delområde 2 f

Beskrivning: Mycket välhävdad hjortbetad strandäng. Området och dess kvalitéer beskrivs utförligt i särskild rapport (Landgren 1989).

Fågellivet är mycket rikt både med avseende på rastande och häckande fåglar.

Landskapsbilden är tilltalande. Stigar, observationstorn (delområde 1 b) och observationsplattform ger goda möjligheter att studera området.

Mål: Bevarande av den välhävda öppna strandängen med kortsnaggad grässvål, öppna gyttjebankar och bred blå bård.

Åtgärder: Bete bedrivs med kronhjort gärna kompletterat med dovhjort, i enlighet med särskilt avtal.

Hävd av vattenområdet (skötseltyp 3) 44 ha

Delområde 3

Beskrivning: Grunt vattenområde med ställvis mycket tät vegetation bestående av bladvass, säv och flytbladsväxter. Vegetationen är mosaikartad och efter olika insatser med slåtterbåt finns åtskilliga klarvattenytor.

Mål: Mosaikartad vattenvegetation med klarvattenytor och kraftiga bladvassområden.

Åtgärder: Årlig slåtter för att gynna fågelfaunan samt underlätta fågelstudierna från observationstornet. Åtgärderna skall utföras i samråd med ornitologisk och limnologisk expertis.

ANORDNINGAR FÖR REKREATION OCH FRILUFTSLIV

Tillgänglighet - friluftsanordningar

Beskrivning: I dag finns ett ca 5 m högt observationstorn och en markplacerad plattform i anslutning till delområde 2 f (hjorthägnat) samt en ca 3 m hög observationsplattform i anslutning till delområde 2 c. Vid landsvägen finns P-plats för 5-10 bilar och en stig till observationsplatserna samt information.

Mål: Området skall kunna nyttjas för studier av främst fågellivet. Den stora besöksfrekvensen kräver ytterligare P-platser, toalett och observationstorn.

Åtgärder: 1. Områdets känsliga fågelliv och den stora besöksströmmen gör att en sträng kanalisering av besökare är nödvändig. Delar av området har därför belagts med tillträdesförbud under tiden 1 mars - 15 september med endast vissa stigar och observationsplatser tillgängliga för allmänheten.

Om den förväntade ökningen av besöksfrekvensen ändå kommer att resultera i oacceptabla störningar på fågellivet och hjortarna, måste vissa inskränkningar i allmänhetens utnyttjande av området i anslutning till hjorthägnat tillgripas.

2. Befintligt observationstorn byggs ut till ca 3 gånger nuvarande yta. Nytt torn byggs i enlighet med skötselplanekarta 2 (bil 3) liksom ny P-plats och anslutningsstig.

3. Ny P-plats med plats för buss anläggs norr om skötselplaneområde 2 e, ca 100 m V befintlig P-plats. Toalett uppförs i anslutning till P-platsen.

Renhållning

Naturvårdsförvaltaren ansvarar för renhållning och eventuella sanitära anläggningar.

Information

Informationsskyltar som beskriver reservatets syfte, dess naturvärden samt gällande föreskrifter och gränser skall sättas upp i anslutning till parkeringsplatser och observationstorn.

Informationsskyltar om gällande inskränkningar uppsättes på lämpliga platser.

Utmärkning av naturreservatets gräns

Naturvårdsförvaltaren ansvarar för att utmärkningen sker i enlighet med svensk standard (SIS 031522).

TILLSYN OCH ANSVARSFÖRDELNING

Naturvårdsförvaltaren skall utöva fortlöpande tillsyn av naturreservatet. På grund av den stora besöksfrekvensen främst under våren måste tillsynen vara omfattande. Naturvårdsförvaltaren skall genom avtal engagera lokal tillsynsman eller motsvarande. Denna skall även ansvara för viss information till besökande, guidning av grupper samt viss biologisk dokumentation. Uppdragen kan, om så anses nödvändigt, fördelas på flera personer.

DOKUMENTATION

Naturvårdsförvaltaren skall fortlöpande dokumentera och vid varje årsslut rapportera följande för den övergripande målsättningen väsentliga förhållanden.

- antalet betesdjur och antalet betesdagar per säsong för de olika delområdena
- vattenståndet under året i det vattenreglerade området
- utförda åtgärder
- effekter av utförda åtgärder
- störningar orsakade av besökare samt konsekvenser av störningarna.

Naturvårdsförvaltaren skall dessutom ansvara för att följande dokumentation göres.

- Regelbunden taxering av häckande och rastande våtmarksfåglar
- Regelbunden undersökning av vegetationsutvecklingen, t ex genom utläggning av botaniska provtyper i olika delområden
- Inventering av evertebratfaunan.

Dokumentationen skall utgöra underlag för

- Prioritering av planerade åtgärder
- Budgetering
- Revidering av skötselplan.

Dokumentationen utförs i första hand av tillsynspersonal och amatörbiologer med lokal kännedom. I vissa fall kan vetenskapliga Institutioner behöva anlitas.

REVIDERING AV SKÖTSELPLAN

Dokumentationen skall utgöra underlag för revidering av skötselplanen. Denna skall ses över när berörda parter anser det påkallat, dock minst vart tionde år. Nya erfarenheter av våtmarksskötsel skall beaktas Inom ramen för skötselplanen och kan leda fram till en tidigare omprövning.

FINANSIERING AV NATURVÅRDSFÖRVALTNINGEN

Ekonomisk kalkyl

Länsstyrelsen har gjort en ekonomisk utredning, daterad den 19 november 1990, av beräknade kostnader för naturvårdsförvaltningen för perioden 1990-1999 (bilaga 7).

Finansiering av naturvårdsförvaltningen

Bekostas av staten: alla kostnader utom de som hänför sig till normal betesdrift. Uppsättning och underhåll av stängsel skall bekostas av staten (gäller även hjortstängsel). Beträffande hjortstängslet vid Hygn med intilliggande observationstorn och strövstig gäller dock för närvarande tidigare träffat avtal (daterat den 4 februari 1986) mellan länsstyrelse, Kristinehamns kommun och markägare. Driftsbidrag till bete skall utgå för upprätthållande av den hårda betesdriften enligt skötselplanen.

UPPLYSNINGAR HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 5 (form 8).

Vid den slutliga handläggningen av detta ärende, i vilket landshövding Ellasson beslutat och byrådirektör Persson varit föredragande, har även deltagit miljövårdsdirektör Wirén, avdelningsdirektör Furuholm, företrädare för den juridiska enheten, planenheten, lantmåterienhet och kulturmiljöenheten.

Bilagor

1. Beslutskarta, skala 1:10 000
2. Skötselplanekarta 1, skala 1:10 000
3. Skötselplanekarta 2, skala 1:10 000
4. Registeruppgift
5. Hur man överklagar
6. Dokumentationsblankett
7. Ekonomisk utredning

Kopia till

Gunnar Henningsson, Hygn, 681 00 KRISTINEHAMN, Rek + mb
Olof och Karin Wiklert, Eds gård, 681 00 KRISTINEHAMN, Rek + mb
Thomas Landgren, Åsgatan 6, 547 00 GULLSPÅNG
Statens naturvårdsverk
Boverket
Kommunstyrelsen i Kristinehamns kommun
Byggnadsnämnden i Kristinehamns kommun
Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Kristinehamns kommun
Vägförvaltningen
Skogsvårdsstyrelsen i Värmlands län
FBM
LM
PLE
Naturvårdsregistret
Reservatspärmen
MVE
RP